

némi nehézséget okoz s egyesületünk képviselője már a megalapodás alkalmával minden eszközt megpróbált, hogy az igazolásnak valamilyen más módját tudja keresztülvinni.

Sajnos, eredménytelenül.

A vasúti üzletszabályzat merev rendelkezésén az egyesület ezirányú törekvése megtört s nem lett volna indokolt ennek a kérdésnek az élére állításával a kedvezmény életbeléptetését elodáznia.

A földművelésügyi minisztérium és egyesületünk ma is tárgyalásokat folytatnak az igazolás módjának megváltoztatása iránt és reméljük, hogy rövidesen kedvező eredményről számolhatunk be olvasóinknak.

A magyar és a többi közép-európai országok fakereskedelmi szokványai

Írta: dr. Fazekas Ferenc.

Közkezen forgó hazai fakereskedelmi szokványaink összehasonlító, elemző vizsgálata útján egyrészt magukat a szokványokat tesszük érdekelt szakköreink részére a más-más nézőszögből történt megvilágítással és kritikai feltárással könnyebben használhatóvá, másrészt előzetesen is jó szolgálatot vélünk tenni annak a sokáig már úgy sem halasztható feladatnak, amely a budapesti szokványok revíziós átdolgozását, hiányosságainak pótlását, az idők múltán már túlhaladott megállapításainak tisztázását és így ezen régi szokványok gyakorlatibb, modernebb, komplettebb kiépítését lesz hivatva a közeljövőben megoldani.

E belső problémáink népszerűsítése azonban nem meríti ki a szokványok összehasonlító ismertetésének szükségességét.

Faimportunk és faexportunk útján külkereskedelmünk sűrűn kerül közvetlen kapcsolatba is a szomszédos országok szokványaival, — sőt tagadhatatlanul érezhető a külföldi szokványok hatása belső forgalmunk területein is.

Bátran mondhatjuk tehát, hogy míg egyrészt külforgalmi relációkban csaknem teljesen nélkülözhetetlen a hazai szakkörök előtt a szomszédos országok usanceinak ismerete, — ad-

dig másrészt a hazai termelés és forgalom is sok előnnyel tanulmányozhatja azokat saját hasonlatos belső problémáinak megoldása, megjavítása vagy időnként szükségessé váló helyesbítése céljából.

Szerény tanulmányunk gerincévé a hazai szokványokat tesszük s — bizonyos rendszerességhez igazodva, — először mindig a budapesti szokványok határozatait ismertetjük. Esetenként ezekhez csatlakozva, folytatólagosan azután a környező országok szokványait elemezzük. Ez utóbbi anyag azonban annyira terjedelmes, hogy azoknál csakis a hazai szokványoktól jelentősebb eltéréseket, vagy a hazai usanceokból még hiányzó fontosabb részleteket sorolhatjuk itt fel.

Amikor tehát a hazai szokványok egyes tételeinek felsorolása után valamelyik környező ország megfelelő szokványát nem említjük külön meg, az mindig azt fogja jelenteni, hogy a két határozmány lényegében egyező tartalmú.

Általános határozmányok

Budapesti szokvány

A hazai szokványoknak ezt a részét a középeurópai határozmányokkal összehasonlítva, legelső, ami e pontnál mindjárt szembeötlik, az, hogy magának az ügyletkötésnek és kötleveleknek a kötelező formáiról, azok megszövegezéséről és bizonyos általános feltételek területi vagy helyi érvényességéről a hazai szokványokban mit sem találunk.

Nem lesz talán érdektelen, pótlásul, kereskedelmi törvényünknek néhány idevonatkozó határozatát, ha csak egészen kivonatossan is, e helyen emlékezetbe hozni.

A szerződések vagy kötleveleket rendszerint az egyik fél, esetleg mindkettő érdeklődése előzi meg. Ezt követi egyik fél részéről az ajánlattétel, a másik részről annak elfogadása.

Feltételek vagy megszorítások mellett való elfogadás nem képez megkötött ügyletet, hanem csak új ajánlatnak tekintendő.

A forgalom biztonságát — kapcsolatban az ajánlatokkal — a törvény azáltal védi, hogy elvben kimondja, miszerint az ajánlatot tévő fél ajánlatához bizonyos ideig kötve van; azt vissza nem vonhatja, nem módosíthatja.

Elvben tehát úgy az ajánlatok, mint az elfogadások, bizonyos időn belül, visszavonhatatlanok. Természetesen kivételeket is statuál a törvény, pl. ha a másik fél még nem értesült az ajánlatról, akkor az még visszavonható, vagy ha a határidő már letelt, akkor is ugyanez az eset. Kötelezettség nélküli formula felhasználásával pedig egyszerre több félnek is lehet az árut felajánlani, stb.

A szerződések és kötlevelek közös tulajdonsága az, hogy mindkét okirat egyaránt a szemben álló feleknek az árra és az eladási feltételekre vonatkozó egyező akaratkijelentését tartalmazza.

A szerződések és kötlevelek között mégis konstatálhatók részben formai, részben gyakorlati különbségek is.

Formai eltérés az, hogy a kötleveleket csak az egyik fél írja alá, kiki a saját kereskedelmi levelét; a szerződést ezzel szemben mindkét fél szabályszerűen aláírja.

Gyakorlati különbség pedig a két magánokirati forma között az, hogy a kötlevelek, mint kereskedelmi levelek, az idevonatkozó illetéktörvények szerint ideiglenesen bélyegmentesek; a szerződések mindenkor — bizonyos értékskála szerint — felülbélyegzendők.

Messzire vezetne, ha e helyen a kötlevélszerkesztés részlet-problémáival, vagy még továbbmenve, azoknak érvényességi határ-kérdéseivel, stb. is foglalkozni akarnánk.

Mégis, hogy egy kötlevél kiállításánál mi mindenre lehet és esetleg kell is figyelni, ennek megvilágítása céljából fejlecekben felsoroljuk az egy gömbfaüzlet kötlevelében előfordulható következő szerkezeti részeket:

1. Szokásos bevezető kereskedelmi formula.
2. Fanem.
3. Választék.
4. Mennyiség.
5. Mértékegység.
6. Számok és jelzések.
7. Méretek.
8. Mérés módja.
9. Minőség. (Származási hely. Termelési idő. Készleten fekvő vagy ezután termelendő áru. Szárazsági fok.

Külső minőség, mint egyenesség, ágtisztaság, vaskosság, finomszálúság. Kéreg, szíjács és bélrészek. Külső és belső hibák, mint sugár- vagy gesztrepedések, fagyrepedések, gesztválás, vetemedések, fülledések. Csavaros növés, ággöcsök, rovarrágások és rovarlyukak.)

10. Vételár.
11. A leszállítás módja; az áru átadásának, a teljesítésnek helye.
12. A szállítás, a teljesítés határideje.
13. Fizetés: a) módja,
b) helye,
c) ideje.
14. forgalmiadó.
15. Vis major.
16. A kötés megerősítése. Foglalók, bánatpénz.
17. Különleges kikötések.
18. Közvetítési díjak.
19. Szállítási feltételek, diszpozíciók.
20. Forum kontraktus.
21. Szokásos befejező kereskedelmi formula.

Bécsi szokvány

Szóbeli vagy telefon-ügyletkötések mellett bármelyik fél a kötést követő nyolc munkanapon belül követelheti az ügyletnek rendes kötlevelbe foglalását, amely esetben az eladó köteles a vevőnek átadni az általa aláírt kötlevelet, valamint a kapcsolatos ellenlevelet további aláírás céljából.

A kötlevelszerűen leszögezett megállapodásnál felmerülő későbbi közös változtatásokat szintén írásba kell foglalni.

Kötlevelből származó jogokat és kötelezettségeket más személyre csak a vevő ruházhat át, azonban ő is csak akkor, ha a kötésnek ilyen átruházásához az eladó a kötlevelben beleegyezését adta.

Az átruházás után is felelősek maradnak az eredeti szerződő felek a teljesítésért, kivéve, ha az átruházás a „kötelezettség nélkül“ formula felhasználásával történt.

Prágai szokvány

Az ügyletet kötő bármelyik fél a szerződés tartama alatt, határidő nélkül, bármikor fel van jogosítva a kötlevelek kicserélését kívánni.

Pozsonyi szokvány

Kötlevelek váltása jelenlévők között a legközelebbi munkanapon, — egyébként nyolc napon belül követelhető.

Vételár*Budapesti szokvány*

Nem tér ki e tárgyra.

Bécsi szokvány

Más kikötés hiányában, az ár helyföldi valutában, skontó mentesen, készpénzfizetés mellett értendő.

Prágai szokvány

Kétség esetén a csehszlovák pénzegység érvényes. Abban az esetben, ha a vételár külföldi valutában vétetett kötlevélbe, a vevőnek nincs joga más valutában fizetni, kivéve, ha az eredeti kötlevél ezt kifejezetten megengedi. Ez utóbbi esetben a szóban lévő valutának az esedékesség napján a csehszlovák börzén jegyzett hivatalos árfolyama veendő alapul.

Mennyiség: „Cca“*Budapesti szokvány*

Ha a szállítandó mennyiség „körülbelül“, „cca“, „mintegy“ vagy hasonló kifejezéssel van megjelölve, úgy az eladónak jogában áll a megjelölt árumennyiségnél 5%-kal kevesebbet vagy többet szállítani.

Bécsi szokvány

Hasonlóan 5%-os lehet az eltérés, fel- vagy lefelé. Ha azonban kizárólag erdőgazdasági őstermelvényről van szó, — a megengedett eltérés határa 10%.

Berlini szokvány

Az eltérés generálisan 10%-os lehet.

Mennyiség: „-tól -ig“*Budapesti szokvány*

Ha a szállítandó mennyiségeknek csupán alsó és felső határa „-tól -ig“ vagy hasonló körülírással van megjelölve, úgy eladó köteles a legkisebb mennyiséget szállítani, ezzel szemben a vevő köteles a legnagyobb mennyiséget átvenni.

Bécsi szokvány

Hasonló értelmezésű a budapestivel, mégis részletesebb, mert kimondja azt is, hogy eladónak csak akkor van joga a legkisebb mennyiséget szállítani, ha az eladott áruból több készlete már valóban nincs. Ha pedig a feltételek szerint akár eladó, akár vevő a megadott határok között szabadon választhat, úgy ezt a jogát a minimális mennyiség felének leszállítása előtt kell gyakorolnia.

Mennyiség: „vasúti kocsirakomány“*Budapesti szokvány*

Ha a szállítandó mennyiség vasúti kocsikban van kifejezve, ez alatt — közelebbi meghatározás hiányában — általában 10.000 kg tartalom értendő.

Egyes vagonok eladása esetén 5%-os eltérés a súlyban fel- vagy lefelé meg van engedve.

Két vasúti kocsit igénylő hosszú fa szállítása esetén ket-tős vagon, tehát 20 tonna szolgál a számítás alapjául.

Amennyiben a fuvar a vevőt terheli, úgy a vasúti kocsit — más kikötés híján — legalább 10.000 kg-ig ki kell használni; ellenkező esetben az ebből származó fuvardíjkülönbözetet eladó a vevőnek megtéríteni tartozik.

Ezekhez a budapesti szokványokhoz már itt meg kell je-gyez-nem, hogy a gyakorlatban a vasúti kocsikat nem 10, hanem 15 tonna teljes terhelésig kell kihasználni. Minden nagyobb cég kötelevelének szállítási rendelkezései imperative kikötik ezt, mert a magyar vasúti tarifa, de a német vasutak és a legtöbb környező ország vasúti tarifái is a 15 tonnás szállítmányokra kedvezményes, olcsóbb egységárakat állapítottak meg, hogy

ezáltal a szállító feleket a vasúti kocsik gazdaságosabb, jobb kihasználására serkentsék.

Bécsi szokvány

Több vagonra vonatkozó súlyszerinti ügyletkötéseknél 1 vagon, mint mennyiség alatt itt is 10.000 kg, illetőleg 5%-kal több, tehát 10.500 kg értendő, hosszánál pedig 20.000 kg, illetőleg 21.000 kg.

Határozatlan mennyiségű egyetlen vagon rendelése esetén eladó 12.000 kg-ig, hosszánál 24.000 kg-ig szállíthat az eladó.

Export-import vonatkozásokban 1 vagon alatt kb. 15.000 kg értendő.

Prágai szokvány

1—5 vagon eladásánál eladónak joga van 10.000 kg-tól 12.500 kg-ig, hosszánál 20.000—30.000 kg között szállítani egy vagon fejében.

5 vagontól feljebb mennyiség alatt vagononként 10.000 kg-os, hosszánál 20.000 kg-os mennyiségek értendők.

A prágai szokványokban benne van az is, hogy ha a vasút olyan kocsit állított ki, amely rakodófelületének teljes kihasználása mellett sem teszi lehetővé az előírt súlyú terhelés elérését, ez esetben a kárpótlási kötelezettség megszűnik.

Pozsonyi szokvány

Egyes vagonok rendelése esetén a rakomány mennyisége alatt 12.500 kg-ot kell érteni. A kocsi rakterületének kihasználása itt attól függ, hogy a feladási állomáson van-e hídmérleg. Ha a vasút meg nem felelő kocsit állított ki, a feladó felelősége a vagon ki nem használásáért megszűnik.

Berlini szokvány

1 vagonrakomány alatt 15.000—17.000 kg értendő, — eladó választása szerint. Kivételt képeznek a 10 méternél hosszabb, gömbölyű fák, — ezeknél ugyanis 1 vagon egyenlő 20.000—35.000 kg mennyiséggel. Szállítónak kötelessége az esetenként megfelelően rendelt vasúti kocsikat úgy megrakni, — ha az technikailag egyáltalán lehetséges — hogy a legkedvezőbb tarifaszámítás alkalmazható legyen.

Hamburgi szokvány

Vagon alatt 10.000—17.500 kg értendő, eladó választása szerint.

Esseni szokvány

Egyes vagonok alatt az előző értelmezés vétetik itt is alapul, azonban többvagonos eladásnál 1 vagon alatt átlagosan 15.000 kg-os mennyiség értetik.

Teljesítési hely: „franco“*Budapesti szokvány*

Valamely helynek „költségmentesen“, „franco“, „bérmentve“, „ténylegesen bérmentesítve“ vagy más hasonló kifejezéssel kapcsolatban való megjelölése esetén az eladó tartozik az árut a megjelölt helyig költségmentesen eljuttatni. Ez a hely kétség esetében a teljesítés helye.

A kereskedelmi törvény az ügyletek teljesítéséről azt mondja ki, hogy a teljesítés módzatait a felek állapítják meg. Gondos üzleti felek e feltételeket világosan ki is fejezik, tehát írásba foglalják, hogy mit, mikor és hol kívánnak teljesíteni. Ámde a forgalom körülményei nem mindig engedik meg a pontos körülírást. Ezért egyik vagy másik kérdés körül sokszor nincs is határozott megállapodás.

Magának a törvénynek kellett tehát gondoskodnia szabályokról, amelyek e kérdésben kiegészítőleg alkalmazandók mindannyiszor, valahányszor e kérdések a felek nyilatkozataiból el nem dönthetők.

Így a kereskedelmi törvény szerint a teljesítés helyét illetőleg a szerződést ott kell teljesíteni, ahol a kötelezettnek a szerződés megkötésekor kereskedelmi telepe, ilyen hiányában lakhelye volt. Kivételek is lehetnek, pl. lábbon álló erdő csak ott adható el, ahol az tényleg van. A magyar fakereskedelmi szokványok a törvénytől eltérő szabályokat állítanak fel annak az esetleg vitás kérdésnek a rendezésére, hogy kétség esetén hol van a teljesítés helye. Míg a törvény az eladó telepét vagy lakóhelyét jelöli ki e célra, addig a szokványok — már jobban

igazodva a szakma speciális természetéhez — teljesítési helyként kétség esetére a „franco“-kifejezés mellett használt helyet fogadják el.

E kérdés tisztázásának gyakorlati jelentősége abban áll, hogy eladó eddig a helyig tartozik teljesen költségmentesen szállítani az árut és — ami a fő — eddig viseli az összes kockázatokat és veszélyeket.

A magyar tőzsdei áruüzleti szokások 31-ik §-a kimondja, hogy a teljesítés helyén felmerülő helyi illetékeket (út- és követvámokat, városi vámokat és ezekhez hasonlókat) az eladó tartozik viselni.

Bécsi szokvány

„Franco“, „ab“, „frei“ előírások csak azt mutatják, hogy a szállítási költségeket mely helyig fizetik eladók és mely helytől viselik vevők. A teljesítési hely pedig csak abban az esetben azonos ezzel a hellyel, ha a kötlevel szövege vagy szelleme idevonatkozó értelmezést megenged, pl. ha a megjelölt helyen történik az áru valóságos átadása, stb.

Prágai szokvány

A szóban lévő kifejezések, mint „ab“, „franco“, stb., kétség esetén a teljesítési helyet jelentik.

Pozsonyi szokvány

Az eladó köteles költségmentesen a mondott helyig szállítani az árut, ez utóbbi hely azonban nem válik ezzel automatikusan teljesítési hellyé, tehát a kockázatot és veszélyt e helyig már nem az eladó viseli. E határozmány tehát lényegesen eltér a szomszédos szokványoktól.

Berlini szokvány

A szállítási veszély azé, aki a fuvardíjat viseli.

Hamburgi szokvány

A teljesítési hely az, ahol az áru vevőnek át lett adva, tehát ahol az fekszik. Nem komplikálja ezt az egyszerű meg-

állapítást az sem, ha az eladó kötelezte magát az árunak az eladás után bizonyos helyig való költségmentes odaszállítására is.

Esseni szokvány

Szállítási kockázat a vevő terhére megy, — teljesítési hely tehát itt is az eladó telepe.

(Folytatjuk.)

A szalmatrágyázás

Facsetemetekertjeink talaja ritka esetben olyan termékeny, hogy trágyázás nélkül több éven át nevelhetnénk benne csemétét s így sokszor nem kis gondot okoz a trágyaanyag beszerzése. Csemeteketertjeinkben elsősorban és legfőként nitrogén-trágyára van szükség, amit istállótrágya, erdei televény vagy komposzt alakjában szoktunk adni.

A komposzt készítése huzamosabb időt s munkát is igényel; az erdei televényre az erdőnek is szüksége van, s így vétek azt onnan elvenni; az istállótrágya pedig — egyrészt a szinte hajszolt mezőgazdasági többtermelés, másrészt annak, különösen a traktorok alkalmazása s így az állatállomány megfogyatkozása folytán bekövetkezett szűkös volta miatt — a gazdáknál sincs elég s így annak beszerzése többnyire akadályba ütközik.

Az istállótárgyának éppen ez az újabb és nagyobb szükséglettel szemben való elégtelensége indította a gazdákat az istállótrágya pótlására és részben helyettesítésére alkalmas anyag előállítására s ezt a „*mesterséges istállótrágya*“-ban és a „*szalmatrágyázás*“-ban meg is találták. Előbbi is szalmából, stb. készül. A kettő között az a különbség, hogy a mesterséges istállótrágyát ehhez készített telepen kezelve állítják elő s az így elkészített trágyát hordják ki a földre, míg a szalmatrágyázásnál a szalmát s egyebet a maga eredetiségében viszik ki és szántják be s a többi a természet működésére bízzák.

A természetes istállótrágya — tudjuk — erjesztő mikrobak (baktériumok, stb.) tevékenységének eredménye. Ezek működésének felhasználásával és elősegítésével készül a mestersé-